

דף יט

כט. א. מי ששגג בעבירה ששגגתה חטאת, ואינו יודע איזו עברה עבר, מה דינו?
 ב. העושה מלאכה בין השמשות של שבת הסמוכה ליום הכפורים, מה דינו?
 ג. מה דינו של המתעסק בחלבים ובעריות ובשאר איסורים?

א. מי ששגג בעבירה ואינו יודע איזו עברה עבר, כגון שאכל ספק חלב ספק נותר; ר' אליעזר מחייב חטאת ור' יהושע פוטר (אשר חטא בה. ור"א דורש בה – פרט למתעסק).
 וכן הדין אם עשה מלאכה בשבת ואינו יודע איזו מלאכה עשה – ר"א מחייב ור"י פוטר (כן אמר רבי יוסי, ומבאר מרש"י (בר"ה על מה) שאף ר"ש מודה בכך).

א. הלכה כרבי יהושע (רמב"ם שגגות ב,ג). ואם ידע במה חטא ואחר כך שכח – מפריש חטאת לשם מה שחטא (רמב"ם ב,ד מהתוספתא פ"ב). ויש אומרים שאם אח"כ יודע לו במה חטא, יביא חטאת נוספת על חטאו (ע"ש בראב"ד ובכס"מ. ובאבי-עזרי שם פירש שבראשונה לא נתכפר, ומ"מ כיון שידע בתחילה נתחייב בהבאתה).

ב. היה מסופק אם עשה תולדה זו או תולדה אחרת של אב אחד, או אם עשה אב או תולדתו [לדעת חכמים שאין מחייבים על תולדה במקום אב, דלא כר"א] – לדברי הכל חייב (עפ"י ערוך לנר).

ויש מפרשים שלרבי שמעון ור"ש שזורי אפילו במסופק אם עשה מלאכה מאב זה או מאב אחר חייב גם לרבי יהושע, שלא נחלק אלא באיסורי תורה שונים (עפ"י מנחת חינוך קכא, ודעת הרמב"ם [ונקט שלהרמב"ם הלכה כר"ש לחייב. ובאבי עזרי תמה על כך. ובכס"מ (שגגות ח,ג) הבין דעת הרמב"ם שבאופן זה חייב אשם תלוי, ותמה על טעמו. וע"ש לח"מ]; מרחשת ח"א יג, ב עפ"י פיה"מ לרמב"ם).
 לדברי רבי יהודה, פוטר היה רבי יהושע גם מאשם תלוי (כי תחטא... ולא ידע – פרט לזה שידע שחטא).
 ורבי שמעון אומר, אדרבה זהו שמביא אשם תלוי (ועשה ולא ידע – וזה עשה ולא ידע מה עשה).
 הרמב"ם פסק בחיבורו הגדול (שגגות ח,ה) שפטור מאשם תלוי, שהרי ר' יהודה ור' שמעון הלכה כר' יהודה (עירובין מו). [ודוקא בשני חטאים שדינם בחטאת, אבל כגון שתי חתיכות לפניו אחת חלב ואחת הקדש, ואכל אחת ואינו יודע איזה – מביא אשם תלוי (שגגות ט,יג עפ"י המשנה להלן כג.)].

ובפירוש המשנה כתב הרמב"ם שהלכה לחייב אשם תלוי. וכ"כ הרע"ב. אפשר משום שבתוספתא (פ"ב) מובא שגם ר' יוסי מחייבו באשם תלוי. לקוטי הלכות. וע"ע אביר יעקב; זכר יצחק נא, א).

ב. העושה מלאכה בין השמשות של שבת ויוהכ"פ הסמוכים; לדעת תנא קמא נחלקו בדבר ר' אליעזר ור' יהושע אם חייב חטאת אם לאו וכנ"ל. רבי יוסי אומר: בזה פטור לדברי הכל, שאני אומר מקצתה עשה היום מקצתה מחר, ואפילו עומד ברשות הרבים והגביה מרשות היחיד – שמא מקצת הגבה נעשה היום ומקצתה מחר, ואין חייב על גמר מלאכה לר' יוסי [אפילו אליבא דר' אליעזר] אלא בשעושה את כולה. ואפילו מלאכה הנעשית בהכאת קורנס, סובר ר' יוסי שאם הגביהו מאתמול אינו חייב על ההכאה. ואילו חכמים סוברים שאפילו אם נגיעת הפטיש לבדה היתה בשבת – חייב (עפ"י ר"ג ושטמ"ק. וכ"ה בתוספתא ג. וע"ע חו"ב (ו,ו) לענין הורדת הקורנס עד ההכאה).

- ג. המתעסק בחלבים ובעריות, כגון שנתכוין לאכול דבר התר והלכה ידו בטעות לחתיכה אחרת של איסור, ואכלה – חייב שכן נהנה. אבל בשאר איסורים פטור (בה – פרט למתעסק).
אפילו לא נתכוין לאכילה כלל, אלא כגון שדימה שזה שבפיו רוק הוא ונמצא מאכל אסור – חייב (עפ"י סנהדרין סב; רמב"ם שגות ב, ז; מאכ"א יד, יב).
באיסורי שבת פטור אף משום מלאכת מחשבת אליבא דרב נחמן בשם שמואל.
א. לפרש"י, ר' אליעזר אינו פטור משום מלאכת מחשבת אלא משום בה. ולדעת התוס' (בסנהדרין סב ובשבעות יט וזאן), ישנם שני מיעוטים נפרדים; נתכוין לאכול חתיכת איסור אחת ואכל חתיכה אחרת – בזה אין פטור 'מתעסק' ואינו פטור אלא במלאכת שבת משום 'מלאכת מחשבת', משום שלא נעשתה מחשבתו. נתכוין להתר ונמצא שהיה זה דבר אסור – זהו 'מתעסק' הפטור בכל התורה משום בה. ובסוג זה נחלקו אב"י ורבא האם פטור רק בכגון שנתכוין להגביה התלוש ונמצא חותך מחובר או אף בכגון שנתכוין לחתוך תלוש ונמצא שחתך מחובר.
ב. בשבת פטור משום 'מלאכת מחשבת' אפילו נהנה באותה מלאכה, שלא כבחלבים ועריות (עפ"י תוס' סנהדרין סב).
ג. הגרעק"א (בתשובה ח) כתב ש'מתעסק' נחשב מעשה עבירה, וחייבים למנוע אחר מעבירה גם אם הוא 'מתעסק', והרי זה כשוגג ולא כמו אנוס, אלא שפטרתו תורה מחיוב קרבן (וע' גם בתדושים ובאורים ו, א). ואין הדבר ברור על הכל (ע"ע בספר מנחת ברוך; עמודי אור כ; קהלות יעקב כריתות יב; אבי עזרי (קמא) איסור"ב א, יב; ברכת מרדכי ח"א מא, ד ואילך).

דפים יט – כ

- ל. מה הדין במקרים הבאים?
א. נתכוין להגביה את התלוש וחתך את המחובר בשבת.
ב. נתכוין לחתוך את התלוש וחתך את המחובר.
ג. נתכוין לתלוש תאנים ותלש ענבים.
ד. נתכוין לתלוש תאנה זו ותלש תאנה אחרת.
ה. ביקש ללקט ענבים ושכח וסבר שלתאנים הוא צריך והלכה ידו ולקט ענבים.
ו. כנ"ל, בשתי תאנים.
ז. נתכוין ללקט פרי זה ולאחריו פרי אחר, והלכה ידו על האחרונה תחילה.
ח. כנ"ל בשתי גרות אחת דלוקה ואחת מכובה, ונתכוין להדליק את זו ולכבות את זו; וכן בגחלים.
א. נתכוין להגביה את התלוש וחתך את המחובר – פטור (בה – פרט למתעסק. או משום מלאכת מחשבת). לפי התוס' ועוד ראשונים, נתכוין להגביה תלוש ונמצא מחובר – פטור משום 'מתעסק'.
ב. נתכוין לחתוך תלוש וחתך מחובר – לאב"י חייב ולרבא פטור (וכן נחלקו בדבר רנב"י ומר בריה דרבינא, בפסחים לג ובראשונים שם).
הלכה כרבא שפטור.
לפרוש רבנו תם, מחלוקת אב"י ורבא כשנתכוין לאותו דבר שחתך, אבל נתכוין לדבר אחר – ודאי פטור. ואפילו נתכוין לחתוך מחובר זה וחתך מחובר אחר, משום 'מלאכת מחשבת'.